

VILASSAR
de MAR
DESAPAREGUT

Alexis Serrano

VILASSAR *de* MAR DESAPAREGUT

 efadós®

Ajuntament de Vilassar de Mar

Primera edició: març 2018

© dels textos: Alexis Serrano Méndez

© del pròleg: Oriol Vergés i Mundó

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Vilassar de Mar

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Felicià Sust Vives / Fons Rosa Sust Mir

Fotografia de la portadella:

Thomas (ED.) / Fons Francesc Cabot Roig

ISBN 978-84-16547-91-3

DL B 2776-2018

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Oriol Vergés

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Alexis Serrano

Pàg. 12

A FREC DEL REGALÓ DE MAR

El mar, la pesca i la navegació

Pàg. 60

ELS RENGLES DE CARRERS

A l'ombra del campanar

Pàg. 148

L'ENTORN DEL NUCLI

El sòl dels avantpassats

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

SEMPRE ENS QUEDA EL RECORD

ORIOI VERGÉS

Esriptor

El poeta Virgili afirmava amb saviesa llatina: *fugit irreparabile tempus*. Ben cert i sense remei. I, en escapar, bufa segon a segon com un oreig suau que ens erosi-ona a poc a poc i ens fa canviar per bé o per mal, cadascú ho ha de jutjar. I transforma la societat i el seu entorn, el marc on transcorre la nostra vida, la vida d'un poble, l'esdevenir de Vilassar de Mar. Un altre poeta, Lluís Llach, ens diu tot cantant que aquest país és tan petit que des del nostre campanar podem veure el campanar del poble veí, i és ben cert, si no és que s'han edificat blocs d'habitatges al

llindar del terme veïnal, cosa que, per desgràcia, ha estat una trista realitat... I el llibre que teniu a les mans ens parla d'un poble petit que acabava on avui hi ha el carrer de Colom.

Alexis Serrano, historiador i director de l'Arxiu Comarcal del Maresme, reuiu el passat col·lectiu per mitjà de la documentació escrita i gràfica del nostre poble. Ens ho va demostrar a l'extensa obra *L'Abans de Vilassar de Mar* i ara ens ofereix una acurada selecció d'antigues fotografies amb els oportuns comentaris, un recull que provocarà en el lector una sensació de sorpresa tenyida d'una mica d'enyorament en comparar-les amb el paisatge actual. I ho farà amb un somriure de satisfacció o

amb una ganyota de tristor, segons el seu criteri d'allò que ha de ser un poble bonic per gaudir-ne i prou còmode per trobar-s'hi bé.

Veurem unes fotografies del temps de la placa de vidre i del tríode, i d'uns temps més pròxims, quan calia col·locar la pel·lícula a la màquina, el *rotllo* que en dèiem els profans de la matèria. Ens alegrarà veure els infants i el seu aprenentatge en un temps que saber llegir i escriure amb una certa correcció era un privilegi que no estava a l'abast de tothom. I, ja de grans, els veurem treballant arran de mar, al camp o a les fàbriques a l'època d'una industrialització primerenca. I penarem amb el darrer adeu en la carrossa mortuòria tirada per dos cavalls. És un resum vital dels avantpassats que van plorar i riure en un Vilassar «desaparegut», tal com diu l'Alexis.

Tot contemplant aquestes vivències, pensarem en el ritme diari, quan els vilassarencs, també dits *vilassanesos*, no tenien els mitjans de comunicació instantanis, quan el transport era al pas humà o al trot cansat dels ca-

valls. I ens preguntarem si els homes i les dones que ens han precedit gaudien o patien més dels moments amb la família o amb el treball que no pas nosaltres avui dia. Com gaudien o patien d'uns moments polítics quan les dones cosien la roba per enviar als fronts de la guerra del 1936 o, després de la derrota, amb les celebracions del règim dictatorial...

Quant de temps ha passat des del conreu d'aquelles patates que s'exportaven a Londres, les *Mataro potatoes*, i dels camps de clavells fins a la floricultura d'avui, tan sofisticada i efectista! Quanta distància temporal hi ha del teatre del Círcol i dels envelats de la Festa Major a les discoteques i a les múltiples sales de cinema de Mataró!

Gràcies, Alexis, per fer-nos pensar, i no dic pas enyorar, que això depèn de cadascú. I en un punt discrepo, és amb l'adjectiu «desaparegut»... Aquell Vilassar d'abans reapareix en les imatges, és viu en el record i és l'antic testimoni d'un poble que ha evolucionat i que sempre vol millorar en un país que enfoca el futur amb ànsies de transformació.

Introducció

ALEXIS SERRANO

Historiador i arxiver

Felicià Sust i Vives, capità i pràctic del port de Barcelona, havia conegut les virtuts de les tècniques fotogràfiques més innovadores durant els seus viatges a Amèrica; per això adquirí una càmera fotogràfica que li arribà de París l'any 1898. Més conegut com *en Fleciano*, Felicià Sust començà a voltar pels carrers, andrones i rials de la vila amb la seva espectacular càmera. No ens equivoquem si categoritzem en Fleciano com el primer fotògraf genuïnament vilassarenc. Les seves fotografies copsen l'esperit estètic de les captures i la seva intenció

de retenir-hi indrets, costums i, fins i tot, esdeveniments puntuals, conscient que, si no els immortalitzava, s'escollaven per l'eixida de la història. Certament, durant aquell *fin de siècle*, la sensació de velocitat i canvi feia entrellucar com seria d'agitat l'avenir del nou segle xx. Els compassos de la història s'acceleraven i calia retenir «bocins de temps» en plaques de vidre.

El desig d'en Fleciano va anar més enllà i l'any 1926 comprà una màquina d'enregistrar imatges en moviment. Eren els inicis del cinematògraf Pathé Baby i, amb aquell giny, Sust capturà els primers *films* de Vilassar. Fou el pioner de l'audiovisual a casa nostra i avui cal que regraciem el valor cívic de la seva tasca, com també l'esperit de

L. ROISIN (ED.) / Fons FRANCESC CABOT ROIG

RIERA DELS CORDERS

A la pàgina anterior, la riera de Cabrils a inicis del segle XX, quan era més coneguda com a *riera dels Corders* en record de l'establiment d'un centre de manufactures de cordes nàutiques que al segle XVIII hi havia hagut a les ribes del rial. Destaquen, a mà dreta, les naus de can Casòliva, que ja allotjaven el Cinema Arenas.

SANT JOAN, EL PRIMER PATRÓ

En aquesta pàgina, inici del carrer de Sant Joan, a tocar de les voltes del Foment, amb els guarniments de Festa Major a començaments del segle XX. El carrer de Sant Joan era, per la Festa Major, el nexa d'unió del temple, on tenien lloc els oficis divins, i la plaça del mercat, on hi havia l'envelat.

AUTOR: DESCONEGUT / FONS: LLORENÇ ALMERA MIR

l'Editorial Efadós, que ens retorna del passat fets, tradicions i localitzacions desapareguts o tan transformats que costa reconèixer-los en l'actualitat.

L'edició d'aquest llibre permet situar una baula més en la cadena de l'engranatge iniciat per Felicià Sust i dignísimament continuat per altres professionals de la fotografia. En concret, a casa nostra brillen amb llum pròpia els germans López Teixidó, que durant les dècades del 1950 i del 1960 prengueren el testimoni de *don Felicià*. Amb *Vilassar de Mar desaparegut* –un títol ben escaient– podem comprovar com era el poble dels vilassarencs d'antuvi, força diferent del que avui coneixem.

Aquest llibre és un recull gràfic que convida el lector a passejar per aquell Vilassar de Mar que ja no existeix. El trobareu estructurat en tres grans capítols. El primer, titulat *A frec del regaló de mar*, permet deambular arran de mar. El segon capítol, *Els rengles de carrers*, convida a seguir la bornada per carrers i places del nucli antic. Final-

ment, el tercer capítol, *L'entorn del nucli*, ens duu als afores del terme, que, en origen, estaven dedicats eminentment a usos agrícoles i que avui majoritàriament formen part del continu urbà.

Com no pot ser d'una altra manera, el fil conductor d'un llibre d'aquestes característiques és la fotografia, tota ella en blanc i negre, i circumscrita entre la darrereria del segle XIX i els primers anys de la dècada del 1960. La base de la selecció d'aquest volum són les imatges que nombrosos convilatans van cedir per il·lustrar *L'Abans: Recull gràfic de Vilassar de Mar (1852-1965)* entre els anys 2006 i 2007, per bé que també s'han pogut emprar nous fons fotogràfics procedents de l'Arxiu Municipal de Vilassar de Mar i de l'Arxiu Comarcal del Maresme. Des d'aquí vull agrair-los la seva participació, com també als companys del Centre d'Estudis Vilassarencs, especialment a Teresa Sierra. Sense la col·laboració de tots ells, aquest projecte no hauria pogut fer-se realitat.

A. T. V. (ED.) / Fons FRANCESC CABOT ROIG

A FREC DEL REGALÓ DE MAR

El mar, la pesca i la navegació

Vilassar de Mar deu el seu nom a la Mediterrània que banya la seva arena. Prengué oficialment l'apel·latiu «de mar» després de la segregació municipal de Vilassar l'any 1784. I és que els vilassarencs han tingut sempre una estreta relació amb la mar. Durant generacions ha estat font de riquesa i d'aliment. Nombrosos tipus d'arts de pesca s'han dut a terme a les aigües del poble i, quan les captures no eren suficients, els pescadors dugueren el sardinal, el palangre i altres ormeigs a les costes del sud de França, d'Andalusia i de Galícia.

Aquest mateix racó de mar fou niu de llegendes i escenari de nombrosos episodis de contraban, les famoses «cagaines». Al segle XIX s'hi establí l'al·madrava per a la pesca de tonyines i la seva costa serví de pràctica per a molts pilots i capitans que van solcar els set mars. Les típiques escenes de pesca anaren deixant pas a l'activitat dels banyistes i estiuejants, que feren construir casetes de vestidors i *toldos* amb l'adveniment de l'incipient turisme.

AUTOR DESCONEGUT / Fons M. ROSA ROQUETA

ARRIBADA DEL FERROCARRIL

Tothom sap que el primer ferrocarril de la península Ibèrica fou el que uní les ciutats de Barcelona i Mataró, però el que els vilassarencs reivindiquen és que la primera estació en la qual aquell tren s'aturà l'històric 28 d'octubre del 1848 fou la de Vilassar de Mar. Des de l'inici i fins a l'actualitat, les vies i les felipes han estat a la mercè de les inclemències del temps, i sovint han sofert la violència de rierades i llevantades. Al costat, un tren de vapor a la primera estació, construïda pel vilassarenc Marià Vives, en una imatge de principis dels anys quaranta. En aquesta pàgina, els soldats refan les vies després d'un temporal a inicis del segle xx.

AUTOR DESCONEGUT / Fons LLORENÇ ALMERA MIR